

Bygdemiljøpakkene - Nyhetsbrev

4. utgave - Desember 2022

Bygdemiljøpakkene sitt nyhetsbrev i ny drakt

Dette desember nummeret av nyhetsbrevet har fått en ny layout. Det har vært nødvendig for å møte de nye kravene om universell utforming. Nyhetsbrevet skal nå være lesbart for svaksynte med mulighet til å få teksten lest opp. Hvis nyhetsbrevet blir videre distribuert, er det viktig at det enten er lenken som blir delt videre eller at det blir omgjort til en PDF. Nederst i høyre hjørne finner dere en innholdsfortegnelse for nyhetsbrevet.

Vi håper det faller i smak!

Tid for egevaluering og refleksjon over hva vi kan lære av andre

Vi er nå midtveis i Bygdemiljøpakkeperioden og har kort tid igjen for å virkeliggjøre intensjonene med arbeidet. Det vil si å ta aktivt tak i pilotkommunenenes samfunnsutfordringer, og prøve ut en aktiv samskapende rolle om utfordringene med gjensidig respekt for hverandres legale ansvar og myndighet. For Viken fylkeskommune har dette krevd en tverrfaglig samordning av både administrative ressurser og virkemidler på tvers av rådsområdene. Det krever også en ny måte å arbeide på for kommunene.

Det har over tid fra 2000-tallet vært en utvikling i kommunesektoren med fokus på partnerskap og samskaping med frivillig og privat sektor. Kommunalsektor med fylkeskommunene er slik sett i en

brytningstid mellom den tradisjonelle forvaltningsrollen og det å definere seg som en «samarbeidspartner/ tilrettelegger» i samfunnsutviklingen med andre samfunnsaktører. Det er også et mål at en slik aktiv «samskappingsprosess» med Aremark, Lunner og Rollag, kan ha overføringsverdi til andre kommuner og bli en modell for samfunnsutvikling særskilt i mindre og lite sentrale kommuner med liten administrativ kapasitet.

Vi har i Bygdemiljøpakkene en intensjon om en kunnskapsbasert utvikling. Å få i gang en følgeforskning av arbeidet er derfor høyt prioritert. Det har dessverre blitt forsinket av flere årsaker, men vi regner nå med at vi tidlig på våraparten 2023 har dette opp å gå. I tillegg har vi en samarbeidsavtale med Distriktssenteret.

I dette nummert av nyhetsbrevet har vi valgt å se hva vi kan lære av andre som jobber med tilsvarende prosjekter som vi i Bygdemiljøpakkene. Veiledningspiloten er her det nærmeste vi fant.

1 - Foto: Fra venstre ordfører i Aremark Håkon Tolsby, fylkesråd Anette Lindahl Raakil, ordfører i Rollag Viel Jaren Heitmann og ordfører i Lunner Harald Tyrdal.

Veiledningspiloten- bygdemiljøpakkenes nærmeste tvilling?

[Veiledningspiloten](#) er et prosjekt som har mye tilfelles med Bygdemiljøpakkene. Det var et samarbeid mellom Distriktssenteret, 3 fylkeskommuner og 14 kommuner der det ble prøvd ut metoder for å styrke distriktskommuner i samfunnsutviklerrollen gjennom faglig veiledning og prosessbistand. SINTEF har hatt ansvar for følgeforskningen og har nylig publisert en [evalueringsrapport av prosjektet](#).

Hovedkonklusjonen fra rapporten er at en varig modell for veiledning av distriktskommunenes arbeid med samfunnsutvikling ikke kan være standardisert. Veiledning må tilpasses de reelle utfordringene og behovene i den enkelte kommune. SINTEF gir i sin evaluering av piloten likevel

noen tydelige råd til fylkeskommunene og Distriktsenteret om viktige forutsetninger for en god og treffsikker veiledning:

- Ha en grundig forventningsavklaring mellom kommunene og fylkeskommunen/Distriktsenteret før oppstart.
- Viktigheten av å gjennomføre en førvurdering av kommunene med et solid kunnskapsgrunnlag.
- Forankring i fylkeskommunen og Distriktsenteret, og styrking av egne faglige forutsetninger, kapasitet, holdninger og relasjonskompetanse til å veilede.

Forskjeller mellom Bygdemiljøpakkene og Veiledningspiloten er blant annet:

- Flere parter var involvert i veiledningen av kommunene. Fylkeskommunen med faglig veiledning og Distriktsenteret med prosessbistand. I Bygdemiljøpakkene bistår fylkeskommunen med både faglig veiledning og prosess bistand.
- Veiledningspiloten var knyttet til veiledning i kommuneplanprosessen. I Bygdemiljøpakkene går samarbeidet lengre til også å omfatte deltakelse og konkret bistand i utredning og mulige løsningsmodeller for de distriktsutfordringene kommunene selv har definert.

Felles læringspunkter:

- For liten tid og ressurser brukt i startfasen på forventningsavklaring mellom kommunene og fylkeskommunen, samt internt i fylkeskommunen.

Hva vi har lært og gjort annerledes:

- I evalueringen av veiledningspiloten viser respondentene fra fylkeskommunene til at veiledningspiloten hadde svak lederforankring, og i stor grad har vært knyttet til enkeltpersoner. Bygdemiljøpakkene har på den annen siden en svært god lederforankring, med en prosjektorganisert ledelse og med tilknyttede ressurspersoner fra fylkeskommunens ulike rådsområder.
- Siden prosjektet er godt forankret i den politiske ledelsen i Viken fylkeskommune, er det også prioritert å bruke tid og administrative ressurser på arbeidet, i motsetning til det respondentene fra fylkeskommunene i veiledningspiloten uttrykker.

Råd til kommunene:

- SINTEF rådet kommunene til at dagens prosjektorganisering framover må endres og organiseres inn i den administrativ kommunale tjenestelinjen, ved å involvere flere av tjenesteområdene inn i dagens prosjekt. Det vil øke kommunens organisatoriske kapasitet til å drive utviklingsarbeid.

Rapport

Følgeforskning av Veiledningspiloten

Sluttrapp

Forfatter(e)

Roald Lyse
Espen Carlsso, Niels-Arvid Sletted og Lisbeth Øyum

SINTEF Digital
November 2022

Ingen særskilt prioritering av distriktskommuner i veiledningsrollen

Det gjøres i liten grad noen behovsvurdering av hvilke kommuner som kan ha størst behov for veiledning, råd og oppfølging, verken fra fylkeskommunene eller statsforvalterne. Dette framkom i en [rapport om «regionale myndigheters veiledning av distriktskommuner»](#) fra Norwegian Research Centre AS, som er omtalt og bestilt av Distriktssenteret. Rapporten vurderer tilbudssiden av veiledningsrollen, og gir ikke svar på om det er forskjeller i kjennetegn på kommuner i etterspørsel av veiledning.

Fylkeskommunene har dog litt større oppmerksomhet om distriktskommunene enn statsforvalteren. Det gjelder særskilt for tradisjonelle distriktsfylker, som har hatt mer regionale utviklingsmidler enn andre fylker. I undersøkelsen ble totalt 83 personer fra alle 10 fylkeskommuner og 9 statsforvalterembeter intervjuet.

Noen av funnene fra rapporten:

- Verken fylkeskommunene eller statsforvalterne har kommunene i sentralitetsklasse 5 og 6 som en prioritert gruppe for sin veiledning.
- Dialogarenaene er viktig for veiledning, særlig i betydning av å være sparringspartnere for kommunene. Veiledningsoppgaver blir også løst ved at regionale myndigheter bidrar i utviklingsprosjekter både med finansiering og kompetanse og kapasitet eks. ved å delta i styringsgrupper.

- Regionale myndigheter gir veiledning til kommuner innenfor mange ordinære saksområder. Kommuneplanlegging er svært sentralt, og folkehelse og næringsutvikling er andre viktige områder.
- Statsforvalterens veiledningsarbeid virker å være mer saksfelts-/sektorbasert enn innrettet mot å nå bestemte kommunegrupper.

Identitet, attraktivitet, bolig-, og stedsutvikling – sentralt for alle bygdemiljøpiloter

Læringsmiljøer

I bygdemiljøpakkearbeidet er identitet, attraktivitet, bolig-, og stedsutvikling fellesnevnerne for alle tre piloter. Innen dette tema er det gjort mye som kan gi oss læring i det videre arbeidet med bygdemiljøpakkene. En oversikt over ressursmiljøer, verktøy, og stimuleringsordninger innen dette politikkområdet finnes på [Regjeringens nettside for stedsutvikling](#).

Stiftelsen Design og arkitektur Norge (DOGA) er en del av regjeringens virkemiddelapparat. Distriktssenteret er et nasjonalt kompetansesenter under Kommunal- og distriktsdepartementet med formål å styrke kommuners og regioners evne til å utvikle attraktive og vekstkraftige lokalsamfunn.

Forum for stedsutvikling er en faglig samarbeidsarena for statlige aktører og deltakende fylkeskommuner. I Viken er Eli Nakken Lundquist og Anniken Reinertsen kontaktpersoner.

Norsk sentrumsutvikling (NSU) er en medlemsorganisasjon for norske sentrum/næringsforeninger og kommuner, som både arbeider med å utvikle verktøy og fellesløsninger og påvirke utviklingen av sterke by- og tettstedsentrum.

Bylivsenteret er en del av Norske arkitekters landsforbund og har som formål å bistå små og mellomstore kommuner i deres arbeid med bærekraftig by- og tettstedsutvikling.

Distriktssenteret har også en verktøykasse for prosessarbeid [Guider og verktøy – Distriktssenteret](#).

Nasjonale ressursmiljøer innen stedsutvikling:

-
- [Design og arkitektur Norge \(DOGA\)](#)
 - [Stedsutvikling – Distriktssenteret](#)
 - [Forum for stedsutvikling | Facebook](#)
 - [NORSK SENTRUMSUTVIKLING \(norsk-sentrumsutvikling.no\)](#)
 - [Bylivsenteret - Norske arkitekters landsforbund \(arkitektur.no\)](#)

- [Helsefremmende stedsutvikling - Sunne kommuner](#)

GNIST-prosjekter 2022

DOGA har nå kommet med en rapport om de kommunene som i år fikk hjelp til å løse lokale utfordringer. Sluttrapportene kan leses her [Gnist-prosjekter 2022 | DOGA](#).

For bygdemiljøpilotene er trolig følgende rapporter mest aktuelle:

- [Fra «boligdrøm til fremtidsrettet virkelighet» med Lom kommune](#) og
- [«Kvinnekraftverk» i Nore og Uvdal.](#)

Prosjektet i Lom har mye tilfelles med ideen om microubanisme i Rollag. Hovedmålet var å skape et mer attraktivt og mangfoldig botilbud i Lom, med utvikling av et boligfelt. I prosjektet «Kvinnekraftverk» i Nore og Uvdal ble det jobbet med å forstå hvorfor det er så få kvinner som vil bli i Nore og Uvdal, og hva som kan gjøres med det.

2 - Nore og Uvdal sin rapport om "Kvinnekraftverk"

Sluttrapport fra læringsnettverket for smart mobilitet

Erfaringene fra læringsnettverket er nå oppsummert av Nordlandsforskning i en [rapport om smart mobilitet i distriktene](#). Det har vært et to-årig læringsnettverk for fylkeskommunene under ledelse av Kommunal- og distriktsdepartementet. Noen spennende case har vært:

- Testarena Norefjell. En samordnet løsning for reiselivets behov for å frakte gjester opp og rundt på fjellet, og kommunens behov for kollektive transportløsninger for fastboende og vareleveranser.
- Bestillingstransport. Distriktsmobilen i Vevelstad og Hentmeg i Sauda. Distriktsmobilen i Vevelstad var en frivillig basert tjeneste organisert av Frivillighetssentralen. Hentmeg i Sauda var en bestillingstransport som erstattet rutebussen i perioder med lite belegg på det ordinære kollektivtilbudet.
- Smart transport i Innlandet. Ide om å utvikle et felles system for transportplanlegging, for både persontransport og varetransport, integrert i systemet til Entur - den nasjonale reiseplanleggeren. Deltakerne har omfattet Innlandstrafikk, Sykehuset Innlandet, Folldal kommune, Entur og SINTEF. Det har således omfattet testing av mulige gevinster ved samkjøring av pasienttransport med egen kjøretøyflåte og transport av biomedisinske prøver på egen hånd.

Prosesslederkurs for unge i pilotkommunene

Medvirkning og prosess er sentrale begreper i bygdemiljøpakkene og et viktig satsingsområde for Viken fylkeskommune. Vi er derfor veldig glade for at vi nå kan tilby et eget kurs i prosessledelse for ungdom og unge voksne i de tre pilotkommunene. Målet er å gi deltakerne nyttig kunnskap og kompetanse i å lede og delta i prosesser. Vi håper at deltakerne etter endt kurs vil føle seg komfortable med å lede og bidra inn i ulike typer prosesser - for eksempel i regi av bygdemiljøpakkene.

Under vises en film fra første kurs i prosessledelse for unge som ble arrangert høsten 2022. De ferdig utdannede prosesslederne fra dette kurset er en del av Vikens eget prosesslederkorps og kan benyttes til å lede og bistå med ulike prosesser i kommunene.

Kurset for pilotkommunene vil bygge på dette prosesslederkurset, men med tilpassinger til gruppen som deltar fra pilotkommunene. Kurset vil foregå helgen 11-12 februar og 18 mars. Det er satt av 6 plasser til hver kommune. Mer informasjon og påmelding vil bli sendt ut til kontaktpersoner i kommunene.

<https://sway.office.com/G6eWUYhhOSQ7LzSL#content=KzTsbow47Hl6r8>

3 - Film fra første kurs i prosessledelse høsten 2022

Fylkestinget - vedtak for 2023

Fylkestinget behandlet den 15.12.2022 en orienteringssak om arbeidet med bygdemiljøpakkene. Saken skapte stor interesse og flere politikere tok til orde for viktigheten av prosjektet og det gode arbeidet som blir gjort.

Les [sak om bygdemiljøpakkene på Viken sine hjemmesider](#).

Julehilsen fra fylkesråden

Jeg er glad for at det er mange spennende arbeidspakker som nå rulles ut, og jeg gleder meg til å se resultatene av disse. Jeg vil takke alle involverte i bygdemiljøpakkeprosjektet så mye for innsatsen og samarbeidet i året som har gått, og ønske alle en riktig god jul!

4 - Fylkesråd for plan, klima og miljø, Anette Lindahl Raakil. Foto: Viken fylkeskommune

Kontaktpersoner i bygdemiljøpakkearbeidet

Aremark:

Nina Krafft Skolleborg (Nina.KrafftSkolleborg@aremark.kommune.no)

Lunner:

Torstein Brandrud (torstein.brandrud@lunner.kommune.no)

Rollag:

Espen Berg (espen.berg@rollag.kommune.no)

Viken:

Kjersti Morseth Hallerud (kjerstiha@viken.no)

Kristine Valle (kristinval@viken.no)

Stein-Owe Hansen, redaktør (steinha@viken.no)